

A vámok szabályozó szerepe a külkereskedelemben

Az Európai Unión kívül történő kereskedelem folytatása egy speciális terület - a vámszakterület – előírásainak alkalmazását teszi szükségessé. A harmadik országos kereskedelmet végző gazdasági szervezetek vámmal kapcsolatos érintettsége elkerülhetetlen. A vámok külkereskedelemben betöltött szabályozó szerepéről, valamint a vámszakterület jogi háttéréről Kalácska Csaba, a vám és a jövedéki eljárások, a közúti veszélyes áruszállítás, a környezetvédelmi termékdíj és az EPR kamara által felkért szakértője ad összefoglalót.

A harmadik országbeli gazdasági szereplőkkel külkereskedelmi tevékenységet folytató vállalkozások közvetlen kapcsolatba kerülnek a vámmal. Az Unió vámterületére behozott, és az e vámterületet elhagyó árut vám eljárás alá kell vonni. A vám eljárás: szabad forgalomba bocsátás, különleges eljárás, vagy kivitel. A vám eljárás alá vont árukról az adott vám eljárásnak megfelelő vám-árnyilatkozatot kell benyújtani a Nemzeti Adó- és Vámhivatal részére. A vám-árnyilatkozatnak tartalmaznia kell minden olyan adatot, amely a vám eljárásra vonatkozó rendelkezések alkalmazásához szükséges. Ha teljesülnek az áru vám eljárás alá vonásának feltételei, valamint feltéve, hogy minden korlátozást alkalmaztak, és az áru nem vonatkozik semmilyen tiltó rendelkezés, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal az árut átengedi.

A Vámkódex alapján az importált áruk után fizetendő vámot elsődlegesen az üzleti érték alapján kell meghatározni, amely érték az áruk Európai Unióba történő export célú értékesítése kapcsán ténylegesen fizetett vagy fizetendő ár. Az Európai Unió vámjogszabályai alapján, amennyiben az árut az Európai Unió vámterületére történő behozataluk előtt többször értékesítik (például láncértékesítés keretében), az áruk vámtértékének alapját az áruknak az Unió vámterületére történő belépését közvetlenül megelőző értékesítése képezi.

A vám az államok által kivetett adószerű kötelezettség a vámhatárukat átlépő árukra. Célja egyrészt az állam bevételeinek növelése és az ország gazdaságának szabályozása: az adott ország piacán forgalomban lévő áruk szerkezetének és árának befolyásolása, leggyakrabban a hazai termékek, vagyis a hazai termelők védelme. A vámok a külkereskedelmi politika fontos eszközei közé tartoznak, bár jelentőségük a szabadkereskedelmet előmozdító nemzetközi megállapodások következtében mára jelentősen csökkent. A domináns közgazdaságtani irányzatok szerint a vámok, az adókhoz hasonlóan, torzítják a piaci mechanizmusokat, így – rövid távon mindenféleképpen – jóléti veszteséget eredményeznek. A vámokat különböző szempontok alapján csoportosíthatjuk, például külkereskedelmi forgalom iránya, jogi státusza, vámkiszabás alapja és vámvédelem tárgya szerint.

A vámok csoportosítása

Külkereskedelmi forgalom iránya szerint

- Behozatali (import) vám (ma ez a legjellemzőbb)
- Kiviteli (export) vám
- Transzit vám

Vámok jogi státusa szerint

- Autonóm: az állam mindenkitől függetlenül állapítja meg a vámot
- Szerződéses: két vagy több állam érdekeit figyelembe véve, szerződés alapján

Vámkiszabás alapja szerint

- Érték vámok: vám alapja az áru pénzben kifejezett értéke
- Mérték vámok: áru darabszáma, mennyisége, mértékegysége az alap
- Vegyes vámok: fentiek egyidejű alkalmazása
- Alternatív vámok

Gazdaságpolitikai szempontból

- Fiskális vámok: céljuk csupán pénzbevétel
- Protekcionista, védővámok (például kiegyenlítő- és nevelővámok, tiltó vám: cél az áruk importjának megakadályozása)

A vámok kivetésének legfontosabb célja évszázadokon át az állami bevételek biztosítása volt. Az ilyen célú vámokat szokás *fiskális vámoknak* nevezni.

A *védővámok* esetében a cél valamilyen hazai ágazat védelme. Azzal, hogy a vám megdrágítja a külföldi importőrök termékeit, a hazai termelők is magasabb árat szabhatnak, így megnő a profitjuk és nagyobb az esélyük a fennmaradásra.

A *büntetővám* esetében a kivető célja, hogy fellépjen valamilyen dömping ellen, illetve megtorolja a másik ország által kiszabott vámot, vagy az exportőreinek juttatott támogatást.

A vámmal kapcsolatos kötelezettségek meghatározásához feltétlenül szükséges a helyes áruosztályozás. A helyes vámtarifaszám alkalmazása lehetővé teszi a vámszakterülethez tartozó jogszabályi előírások és kötelezettségek betartását. A vámszakterületen alkalmazott fontosabb jogszabályok az alábbiak:

- **Az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013. október 9.) az Unió Vámkódex létrehozásáról**
- **A Bizottság (EU) 2015/2446 felhatalmazáson alapuló rendelete (2015. július 28.) a 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek az Unió Vámkódex egyes rendelkezéseire vonatkozó részletes szabályok tekintetében történő kiegészítéséről**
- **A Bizottság (EU) 2015/2447 végrehajtási rendelete (2015. november 24.) az Unió Vámkódex létrehozásáról szóló 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet egyes rendelkezéseinek végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról**
- **2017. évi CLII. törvény az uniós vámjog végrehajtásáról**

Tekintettel arra, hogy a vámszakterület egy speciális terület, amely az általános ismeretektől eltérő, szélesebb körű szaktudást igényel, indokolt a vámjogszabályokban jártas szakember alkalmazása, ami egyben jogszabályi kötelezettség is. Ebből adódóan javasolt a gazdasági társaságok vámtevékenységének felülvizsgálata.